

**TOINE
HEIJMANS**
**ZUURSTOF
SCHULD**

ROMAN

LEESFRAGMENT
VERSCHIJNT OP 25 FEBRUARI 2021

Toine Heijmans

Zuurstofschuld

LEESFRAGMENT
verschijnt op 25 februari 2021

UITGEVERIJ PLUIM
AMSTERDAM/ANTWERPEN

Dit is een ongecorrigeerd leesfragment.

© Toine Heijmans

Omslagontwerp Roald Triebels
Omslagbeeld Christa Rijnveld, *Oasis*
Typografie binnenwerk Perfect Service
Auteursfoto Merlijn Doomernik
Productiebegeleiding Tim Beijer
Drukkerij Wilco, Amersfoort

ISBN 978 90 831 0820 9

NUR 301

www.uitgeverijpluim.nl

Voor Sander die me leerde klimmen,
voor Lennaert en Don die me leerden leven.

Wat een afgrond werkelijk is, kun je alleen aan den lijve ervaren.

– Ludwig Hohl, *Bergfahrt*

Ik wist dat het einde nabij was, maar het was het einde waarnaar alle klimmers verlangen – een einde dat past bij hun bezetenheid. Ik was de bergen dankbaar dat ze die dag zo mooi voor me waren geweest, en ik was net zo onder de indruk van hun stilte als ik in de kerk was geweest. Ik voelde geen pijn en maakte me geen zorgen.

– Maurice Herzog, *Annapurna, premier 8000*

8201 m

Elk geluid komt van mijzelf en het is oorverdovend. Krakend duw ik de sneeuw samen tot een voetafdruk, en daarna de volgende – de inspanning maakt in mijn lichaam een gebulder los van bloed dat zich door dunne aders perst, van hartkloppingen, van hijgen; die hele machinerie van tweehonderd botten en vijf vitale organen klappert en huivert als een overtuigend schip.

Ik ben een warm lichaam, intact, dat kort de natuurlijke orde komt verstoren, de temperatuur tijdelijk verandert, heel tijdelijk, niet eens een milligraad. Dat sporen trekt in het sneeuwdek en verdwijnt, zoals de strengen met gebedsvlaggen verdwijnen die ze hier achterlaten ter nagedachtenis aan onbeduidende beklimmingen.

Ik ben op de berg geklommen, en er is niets. Zo is het altijd geweest en nu pas zie ik het: heel de weg omhoog gaat het nergens anders over, in mijn hoofd, in de hoofden van degenen die het met me te stellen hebben, wekenlang, en nu ben ik daar, hier, alleen, onbeschadigd, op tijd volgens de dienstregeling die ik zelf heb opgesteld, en wat me omhult is leegte.

Hierboven zijn heeft geen betekenis – dát is het allermoeilijkste om te begrijpen.

Adem, kalm. Het sneeuwveld is gestold in een dunne, dieppaarse vrieslucht. Niets beweegt behalve ik; er is geen wind. De wolken drijven lager, uiteengerafeld tot flauwe nevels, en vangen het eerste licht.

Dit is de top en ik moet hoger nog, verder.

Eén. Twee. Stappen en bijkomen, ademhalen. Eén. Twee. Stappen dichterbij.

Ben de eerste, uiteraard. Vroeger beginnen dan de rest, harder duwen, meer pijn verdragen, slimmer zijn. Mijn plannen komen altijd uit. Gefeliciteerd met mezelf dan maar: ik, de fanaat, heb opnieuw het niets bereikt.

De berg is 65 miljoen jaar oud, een ongeluk tussen aardplaten, en groeit vijf millimeter per jaar – nog steeds, elke dag groeit de berg terwijl ik krimp.

Achter me staat vaal een halvemaan, bereid om te verdwijnen. Rijen bergen kijken me aan, toegestroomd publiek, hun koppen stuurs en scheef alsof ze overleggen. Ze veranderen van kleur, ze gooien hun nachtmantels af, de zon klimt al maar laat de dalen donker.

De tintelende ijskristallen. De gletsjer die zich om de berg vouwt als een kat.

Ik kan de rotsbanden onderscheiden, de couloirs, de graten, de gendarmes, de route die ik straks af moet leggen. Het is een pentekening, het is dichterbij dan ooit.

Van veraf gezien is de berg een geheel, een bijna vrijstaand element in de keten die we Himalaya noemen, maar wanneer je hem zo dicht nadert valt hij uiteen in duizend stukken. Dan pas blijkt dat je er kunt verdwalen.

De vorm is nooit goed vast te stellen; het is maar uit welke hoek je kijkt en wat je erin ziet. Op deze hoogte is het landschap een luchtspiegeling, het resultaat van mijn verstoorde fysiologie. Afstanden inschatten is onmogelijk. De dunne lucht werkt als een lens die de bergen dichterbij brengt; wat ik zie is niet de werkelijkheid maar een natuurkundige constructie, een afspraak met mezelf. De hersenen gebruiken helderheid als maatstaf om afstand te bepalen: wat transparant is, is dichtbij en andersom – kunstschilders gebruiken die techniek door bergen ver weg blauwig te kleuren. Zo scheppen ze de suggestie van verte in een tweedimensionaal vlak.

Wat ik zie is waan, in een vriesdroge hemel, kiemvrij als een laboratorium. Hier zijn vooral geloven dat ik er ben.

Eén. Twee. Stappen verder. Eén. Twee. Stappen en de hoogste bergen die ik beklom komen kameraadschappelijk dichtbij. Uit het zwart schuiven eerst de Mount Everest en de Lhotse naar voren; Nuptse, Shisha Pangma en Manaslu staan verderop aan de horizon. Ik ken ze. Ik ken hun toegangsroutes. Ik ken hun huid, hun ademtocht, en ik weet hoe ze veranderen tijdens een klim, zoals de vacht van een dier verandert gedurende de dag maar het dier zelf niet.

Meer bergtoppen dan vrienden verzamelde ik en nu sta ik hier opnieuw, alleen.

De rest van de samenscholende bergen is hoog maar niet hoog genoeg. De meeste wachten nog op een beklimming: onbekende zes- en zeventuizenders, van een paar weet ik de naam. Lunag Ri, Lang Dak, Melungtse, maar veel moeten het nog steeds met een nummer doen, P6064, P6589, P6037,

als onbelangrijke asteroïden. In Nepal alleen al zijn veertien-duizend bergtoppen hoger dan zesduizend meter, en waarom zou je die namen geven?

Toppen zijn feitelijk nutteloos, ze brengen niets voort zoals de dalen dat doen. Zoals de bergpassen waarover je vee kunt drijven of handelswaar vervoert: die bieden uitzicht op vooruitgang. Hier wordt niets gemaakt. Hier wordt alles afgebroken, cel voor cel.

Warm, het is zo vreselijk warm, maar als ik de handschoenen uittrek bevriezen mijn vingers.

Dit deel van de Himalaya ligt roerloos onder de stolp van een hogedrukgebied, van de storm is niets meer over, die heeft de berg schoongewaaid en is vertrokken, die is hier nooit geweest. Het is een ideale topdag. Er staan nu mensen op de hoogste bergen van de wereld, en nog meer zijn onderweg, allemaal in donspak zoals ik. Nog voordat ze beneden zijn maken ze nieuwe plannen voor nieuwe bergen, ik weet het, ik was ook zo.

Natuurlijk gaan er klimmers dood vandaag en dat hebben ze ervoor over, daar zijn ze op voorbereid. Als ze ergens willen sterven, dan is het zo hoog mogelijk op een berg, op de plek waar de hersencellen eerst zoeken naar zwaartekracht en daarna een nieuw evenwicht vinden. Het is hierboven helderder dan daarbeneden.

Lenny in mijn ooghoek, hij klauwt wat door de sneeuw, probeert een spoor te maken, net als ik op zoek naar het hoogste punt.

Deze berg heeft geen top maar een vlakte: ik bevind me op een grandioos sneeuwplateau waarvan ik de randen niet kan

zien. Het is nagenoeg waterpas. Dit is het omgekeerde van een berg: een top waar je niet van af kunt vallen. Het desoriënteert, het maakt me wankel. Het is niet de eerste keer dat ik hier ben, maar de verwarring is even groot.

Er doven nog wat sterren boven me. Eén. Twee. Stappen en ik moet rondjes lopen over het plat om te voorkomen dat ik het hoogste punt mis. De sneeuw, het felle, aanvallende wit ervan, dempt het reliëf. Dus ik loop mijn rondjes, maak voetafdrukken, zak weg, laat cirkels achter, meetkundige patronen. Eén. Twee. Stappen zo baken ik mijn beklimming af; een kleine toegift om er zeker van te zijn dat ik echt boven ben geweest.

Ik moet mijn sporen fotograferen als bewijs, voordat ze verdwijnen tussen de sporen van al die mensen die de berg met mij aan het beklimmen zijn. Nog even en ze arriveren: eerst Monk, hij is sterk, daarna de Chinezen en de Indiërs en de Nederlanders met wie ik vertrokken ben. De Russen. Het zal zwart zien van succes.

Op de kromming van de aarde ligt de stervende nacht en daaroverheen, zacht oranje, een nieuwe dag. De zon zal krachtig zijn, mij uitlichten. Het zal warm worden. Ik staar naar de toppen die allemaal naar mij kijken, en moet ze overtuigen dat dit een goede beslissing was.

Ik luister naar het suizen van mijn bloed, naar mijn ademen. Hoor mezelf praten in mijn dikke, overbemeten donscauchon. Als ik beweeg rinkelt het materiaal aan mijn klimgordel, een geluid dat me geruststelt: de karabiners, de touwrem, de ijsboren, metaal op metaal. Een engelengeluid, licht en breekbaar.

Lenny die snuivend, altijd grommend de laatste meters aflegt, stampend op zijn kunststof expeditieschoenen. Hoger. Niet meer ademen.

Eén. Twee. Stappen en ik sla met mijn bijl de vastgekoekte sneeuw uit de stijgijsers. Van Lenny geleerd, dat slaan. Het is zijn routine, ooit bedoeld om grip te houden: de sneeuw klemt zich in grote hompen vast tussen de stalen punten van de ijsers en doet de werking teniet. Het is techniek. Maar voor Lenny is alles ritme, ook het schoon slaan van zijn stijgijsers: klang klang, metaal op metaal. Dat geluid is een levensbericht: kaatsend tegen rotswanden, echoënd door de dalen, een bewijs voor zijn bestaan.

Zijn lange lijf woest slingerend, een en al aanwezigheid. Het stampen van zijn zolen in de sneeuw, het hakken van de treden in het ijs, klang klang meppend, zingend, vloekend, hysend aan een sigaret.

Lenny wordt twee keer groter in de bergen, hij groeit in de lengte en de breedte tegelijk. Hij betreedt een wand of een couloir als de rechtmatige eigenaar, zwaaiend met zijn armen, ‘hallo, hallo hier is Lenny van de radio’, een overval. Lenny klimt niet, hij kaapt een berg en stopt hem onder zijn trui. Springend over randspelen, snokkend aan het touw, lawaai, lawaai, elke keer weer het bewijs dat er leven is in de levenloze bergen. Dat er niets anders is dan deze berg, vandaag.

In de afdaling van de Lenzspitze verdween hij tot zijn oksels in een gletsjerspleet, zijn lange armen grepen als weerhaken in de sneeuw. Een dodelijke valkuil en hij bleef grijnzend wacht-

ten tot ik hem eruit kwam takelen. Het was juli, warm, het ijs in de noordwand onbetrouwbaar maar Lenny blufte ons naar boven, bam, bam, elke slag met zijn bijl was raak en ik vertrouwde op zijn zekeringen, ik vertrouwde op Lenny zoals hij op mij vertrouwde. Wij, het tweemansleger, bezig met de verovering van de Alpen.

Dat is lang geleden. Hoelang is dat geleden?

Laat in de middag, onderweg terug van de top, duwden we onszelf door de zware sneeuw, zompig van de warmte, er stonden al plassen water op. Kort nadat Lenny begon te zingen zakte hij door een sneeuwbrug, viel rechtstandig in de ijsspleet, als een steen, en bleef hangen aan het door mij strakgetrokken touw. Beneden hem gaapte een grafkelder van honderd meter diep, dieper misschien, een onderwereld van hardblauw ijs. Ik hield hem, maar zag dat het touw door de sneeuwrand begon te snijden, voelde Lenny zwaarder worden. Wat ik voelde zou je paniek kunnen noemen, angst voor zijn verdwijnen, maar ik trapte mijn pickel in de sneeuw en fixeerde het touw met een dodeman en hevelde Lenny de spleet uit zoals hij me had geleerd.

Daarna daalden we verder af, allebei doordrongen van het evenwicht dat wij vertegenwoordigen.

Hoe oud waren we? Wat lag er voor ons? Niets nog. Wisten we eigenlijk wel wat de betekenis was van die tochten in de Alpen, in onze sterke jaren, van de toppen die zich zo gemakkelijk lieten vangen?

Het enige wat we wisten was dat we klommen. Niet dat we keuzes maakten.

Dit is wat er voor ons lag: een onverschillige Tibetaanse bergtop. Dit is wat het me heeft opgeleverd.

De stilte is onaangenaam, de sneeuwvlakte onuitstaanbaar. Ik ben graag alleen, dat is te leren, maar nu ik het hoogste punt heb gevonden zie ik uit naar het moment dat de anderen komen, zodat ik ook als eerste kan vertrekken.

Lager in het spoor klimt een silhouet, Monk uiteraard, hij maakt weer vaart, met het einde in zicht gaat iedereen harder lopen. Onmiskenbaar Monk onder zijn neongele muts – juiste ritme, bij elke stap trekt hij zijn knieën op.

Lager, nog lager zie ik de Chinezen komen, in bedegang. In hun wereld is niemand alleen: samen schuiven ze de berg op als een Zwitserse trein, in het rood van de natie – God, wat tekent het leven zich hier toch duidelijk af.

Lenny in mijn ooghoek, van Bart geen spoor.

Het is oude sneeuw, op de top, en daaronder oud gesteente. Het enige wat deze berg belangrijk maakt is z'n hoogte, anders had niemand er een stuiver voor gegeven. De hoogste bergen zijn van mij, nee, het is andersom: ik bevind me nu op hun niveau. Ik zal ze niet veranderen. De krassen die ik maakte aan hun oppervlak, de sporen die ik trok in hun huid, de rotshaken die ik in hun lichaam sloeg zijn alweer verdwenen in de geologische geschiedenis. Hooguit ben ik de fruitvlieg die stolt in barnsteen, en zo een nieuw tijdperk mee mag maken.

Dertig jaar klimmen, niet eens een nanoseconde in het holoceen.

Aardkundig gezien hoort onze tijd bij die van de Romei-

nen. En verder terug, nog verder; de bergen lachen ons uit, zo kort zijn wij pas op de wereld.

Rechter handschoen uit, linker rits van mijn donsjas open, moet een foto maken. Maak een foto. Van mezelf, ogen achter spiegelluiken – ik had een andere man kunnen zijn, alle topfoto's zijn inwisselbaar. Maar ik maak de foto zoals toeristen een zonsondergang fotograferen, want het is hún zonsondergang.

Stop de camera terug in mijn pak, schuif mijn wanten terug over mijn handen, tintelende vingers, tintelende tenen, het eerste wat het lichaam opgeeft zijn de extremiteiten.

Zoals mijn lichaam zichzelf steeds verder uitschakelt op deze hoogte, tot alleen de essentie nog werkt, zo schakelen klimmers hun denken uit. Ook dat heeft aan de kern genoeg.

Alles is duidelijk hier, en voor toekomst of verleden is geen lucht. Maar beneden in het basiskamp ben je dat alweer vergeten. Wat wij doorstaan, wat wij willen doorstaan, is een omgekeerde vorm van dementie. Daarom willen we altijd weer terug.

Hierboven blijven. Een tent opzetten, sneeuw smelten, de rest van mijn leven afwachten. Boven op de berg gaan liggen, en luisteren. Voetballen met Lenny, Monk en de Chinezen – komen die nog? Ze zijn laat vertrokken; ik zag de lichtbundels van hun hoofdlampen over een sneeuwveld schieten, ver weg. Ze doorboorden de nacht met onrust.

Van mijn eigen expeditie heb ik niemand meer gezien sinds mijn vertrek naar kamp 3. Waarschijnlijk zijn ze boos omdat ik niet wilde wachten. Maar ik kan hun ballast niet gebruiken.

Ook het uitschakelen van gevoel is noodzakelijk, in dit terrein.

Ik scheur het klittenband van mijn pak open, een geweldig kabaal, en voel de kou naar binnen stromen. Twee thermosflessen draag ik tegen mijn borst, de blauwe en de rode; ik bewaar ze in de binnenzakken uit angst dat ze bevroren. Drink twee teugen uit de blauwe, probeer een mueslireep weg te kauwen, kots het uit. Niet kotsen. Binnenhouden. Eén. Twee. Rust vinden in mijn hartslag, in het simpele systeem dat een mens laat functioneren.

Hier sta ik en het is stervenskoud.

Zet mezelf in beweging. Eén. Twee. Stappen in de richting van Monk die zijn armen heft maar hij is er nog niet, hij moet nog verder net als ik, hij zwijgt als we naast elkaar staan en omhelst me dan, de onhandige omhelzing van twee astronauten tijdens een ruimtevlucht.

Lenny is verdwenen aan de noordkant van het topplateau. Monk legt zijn rugzak af en geeft me zijn camera, haalt een vlag tevoorschijn met de naam van zijn sponsor en houdt die omhoog. En ik film hem, precies zoals hij me leerde. Monk lacht zoals je hoort te lachen op zo'n moment, zoals ze het daarbeneden graag zien, en probeert zijn duim op te steken, een gebaar dat verloren gaat in zijn dikke donshandschoen.

Ik film.

En Monk gaat traag op zijn knieën, de sponsorvlag nog steeds tussen zijn armen. Ik denk dat hij de grond wil kussen maar Monks hoofd kantelt verder naar voren, zoekt naar adem als een drenkeling, komt weer rechtop. Hij valt. Zacht

landt hij op zijn buik op de berg, armen en benen gestrekt als een trekpomp, en blijft liggen.

‘...kapot man... ben kapot.’

Draait zich op zijn rug en kijkt naar boven, ‘heb je dat?’

8201 m

De Chinezen houden een staande receptie op de top; even denk ik dat ze champagne ontkurken maar het is een verse fles zuurstof die op een gezichtsmasker wordt gedraaid. Ze zijn met veel, ze verspreiden warmte over het sneeuwplateau dat vol raakt met voetstappen en sleepsporen en felicitaties. Sherpa's rollen feestslingers met gebedsvlaggen uit en verankeren die; op verzoek maak ik foto's van mensen van wie ik niet kan zien hoe groot hun blijdschap is of hun vermoeidheid.

Emoties verdwijnen in ons lagedrukgebied, gezichten vervormen, mensen vervormen. Maar dit is wat we willen. We zetten een grimas op, ik zie het aan de plooiën in hun gezichten, het is een krachtsinspanning. En ze bedanken me voor het maken van die foto's – sommigen vallen me in de armen, of is het struikelen.

En ik ken ze niet. We zijn allemaal anoniem. We gaan schuil achter onze zonnebrillen en gezichtsmaskers, duiken weg in dons capuchons en in onszelf – hierboven bestaat de ander niet, iedereen hier is alleen.

De Chinezen dragen moderne matzwarte beademingsapparatuur die ik niet eerder zag. Ze horen bij elkaar: het zijn managers van aluminiumfabriek Distinct Revolution in

Hangzhou, aan die naam is niet te ontkomen, die staat verticaal gespeld over de uniforme rode donspakken, en op de vlaggen die ze omhooghouden voor de foto's.

Hun expeditieleider, een aardappelachtige man die in het vooruitgeschoven basiskamp de hele dag naar de grond keek, of naar zijn iPad waarmee hij de fabriek draaiende hield, vertelde me dat de expeditie deel uitmaakt van het selectieproces. Distinct Revolution groeit zo snel dat het bedrijf een nieuwe topstructuur krijgt, en door deze berg te beklimmen hoopt hij het kaf van het koren te scheiden en tegelijk zelf de sprong te maken naar de raad van bestuur van de holding. Wat dat betreft is het beklimmen van de berg een klein offer.

‘Het is onze berg,’ zei hij ook, ‘de tijd van jullie, de Europese imperialisten, is voorbij.’

Nu wankelt hij op me af, strekt zijn door het dons gezwollen armen en omhelst me.

Nog drukker wordt het – ik zie de eerste Indiërs arriveren, zij dragen groen, en een plukje westerlingen. Er zijn er, en dat is nieuw, die knuffelbeertjes in de sneeuw achterlaten of kleine, in kunststof gegoten portretfoto's. Het is een uitstalling van herinneringen en hommages zoals je die ook op ramp-plekken tegenkomt.

Ik neem aan dat het de doden zijn die een eerbetoon krijgen met dit bermmonument: een portrettengalerij van overleden ouders, grootouders, kinderen, vrienden. Deze uitstalling geeft het klimmen een noodzakelijkheid, alsof er een schuld wordt ingelost. Ze klimmen niet voor zichzelf maar voor de doden, en dichterbij de doden kunnen ze niet komen: als er

een hemel aan te raken is dan kan dat hier, tegen een fors tarief, en ik hoop dat de herinneringen niet te zwaar zijn, want elke gram extra meezeulen kost energie.

Misschien zijn het niet de doden maar de levenden: ouders, grootouders, kinderen, vrienden. De kracht ontbreekt me er goed naar te kijken.

Monk houdt zich afzijdig. Hij filmt de Everest die begint te gloeien in de dageraad, de stenige top eerst in een rozerood en daarna in een okerachtig licht, en het lijkt alsof de berg, terwijl hij ontwaakt, een paar stappen naar voren zet. Alles komt nu dichtbij. In de omhelzing van de hemel, in de kromming van de aarde, in de zonnestraling, in de warmte van mijn capuchon.

En ik zie hoe alle klimmers nu dezelfde kant op kijken: naar de Everest, de prima donna, vanzelfsprekend hun volgende etappe. Een rommelige berg is het, als je het mij vraagt, een lelijke steenhoop. Voor ware schoonheid moet je naar de Ama Dablam, naar de met sneeuwribben afgezette Alpamayo. Naar de Matterhorn, die z'n hoofd buigt als een heilige.

Maar uiteindelijk wil iedereen naar de hoogste, Monk ook, anders heb je geen verhaal.

Het is lang geleden dat we de top van de Everest bereikten, het stormde, we kwamen van de noordkant, Lenny zweeg net als nu. Er zijn achttien routes naar boven maar uiteindelijk krijg je allemaal hetzelfde uitzicht, en als je weer beneden bent, als je probeert je die dag voor de geest te halen, wat je daar voelde, de zuiverheid, het geluk, de kracht, de overwinning, dan lukt dat niet. Dat verdampt Of het was er niet.

Eén. Twee. Drie. Stappen ben duizelig. Voel met mijn rechterhand in de donsjas naar de medicijnen, alles is er nog. Gebaar naar Monk en loop naar de rand van het topveld, door het inmiddels uitgesleten spoor, terug over de glooiende helling naar beneden. Afdalen is gemakkelijker dan stijgen omdat het minder moeite kost, maar niet veel gemakkelijker; er is meer moed voor nodig. Het is afscheid nemen van de overzichtelijkheid.

In de afdaling gebeuren de meeste ongelukken, dat is zo'n wijsheid die klimmers elkaar doorvertellen, niemand die het uitzocht, maar goed, voor de meesten is het doel bereikt en wat daarna komt is van mindere waarde. Totdat je weer bij zinnen bent.

Trap mijn hakken schuin in de sneeuw om grip te houden, en elke trap dreunt na in mijn hoofd. De helling neemt in steilte toe en mondt uit in een rotsband die ik moet abseilen. Daarna volgt kamp 3 met mijn tent, en dan is het niet ver meer naar het einde.

Meer klimmers komen omhoog en passeren me, traag als handkarren, ze trekken zichzelf voort aan de vaste touwen die de berg in het klimseizoen omspannen. Het geluid van dieren, gesnuif en geschuifel, de pijn achter hun maskers. De beestachtige pijn. Dat is het eerste wat je vergeet, op de terugweg.

Ik kies een eigen daalspoor. Kijk om en zie Monk mijn voetstappen gebruiken; hij blijft tweehonderd meter achter me, hij is sterk, hij zal me inhalen. Het is onmogelijk om vandaag alleen te zijn op de berg, ook al was dat mijn bedoeling. Wij zijn allebei solisten en toch kwamen we vrijwel samen boven.

De glooiing neemt wat af, we naderen de rotsband, de warmte neemt wat toe en langs het spoor zie ik een rood donspak liggen, gestrand in de sneeuw. Gewoon een donspak denk ik, zoals Alison Hargreaves eerst een rode rugzak zag liggen in de Eiger-noordwand, opengespleten, en daarna pas begreep dat er nog een lichaam aan vastzat. Dat was een man, een Spanjaard, een ‘verwongen wrak van een mens,’ schrijft ze in haar dagboek, ‘geen beweging, geen geluid’. Huilend ging ze naast hem zitten, wegstarend, bang om zijn ogen te zien die haar voor altijd zouden achtervolgen.

In het donspak zit een mens, zie ik, en Monk ziet het ook. Het is een vrouw. Ze zit met de knieën omhoog en steunt tegen een sneeuwbul, de linkervoet onnatuurlijk gedraaid. Handschoenen liggen als dode vogels op de grond; het gezichtsmasker met de zuurstoffles eraan geschroefd hangt los voor haar gezicht. Ze is van de Chinese expeditie en als ik naast haar kniel kijk ik in bevroren ogen: wijd open. Een flauwe glimlach, ze is gestold in een grimas.

Het lijkt beangstigt me niet; ze is gestorven en misschien was dat daarbeneden ook wel gebeurd. Wat me beangstigt is de manier waarop ze mijn plan doorkruist.

Beneden sterven mensen onverwacht, hierboven houdt iedereen er rekening mee. Doodgaan is wat we doen, daar zijn we voor gekomen. Elke seconde sterft iets in mijn lichaam: cellen, gedachten. In deze omgeving neemt het leven af, terwijl degenen die toekijken, die ons bewonderen, de mensen die Monks uitzendingen volgen op Instagram en YouTube, denken dat ons leven toeneemt. Dat we groeien in de bergen,

wij, de alpinisten. Dat een verblijf op onmenselijke hoogte menselijker maakt, terwijl het omgekeerde gebeurt.

De vingers van de rechterhand zijn zwartgeblakerd door de vorst, ook in het gezicht zie ik nu donkere vlekken. Bevrozen is verbranden. Alle grote bergbeklimmers verloren tenen en vingers aan de kou – het zijn offerandes, daar kun je trots op zijn. Leven met die stigmata is eervol, want je bent het einde te snel af geweest.

Zij niet. Zij is door het einde ingehaald.

‘Ga je haar filmen,’ zeg ik tegen Monk als hij naast me knielt, zijn handschoenen uittrekt en de hals voelt van de dode. Hij kijkt me boos aan.

‘Dit is toch afschuwelijk.’

Achter ons zie ik niemand afdalen, wel komen er nog dons-pakken langs het vaste touw omhooggeschoven. Het lijkt of wij onzichtbaar zijn, ze stoppen niet, ze willen naar de top ook al is het te laat. Wij knielen bij een dode en zij gaan door; waarschijnlijk hebben ze gelijk.

Monk zegt: ‘Wat nu?’

Ik knik naar de klimmers die ons passeren, ‘ik hoop dat ze de expeditieleider waarschuwen.’

Er is niets meer te doen: ze is dood, de lucht is te ijl voor een helikopter, we weten niet wat ze wil. Sommige klimmers leggen vooraf vast wat er moet gebeuren met hun lichaam, de meesten blijven liever op de berg, terwijl de autoriteiten juist proberen hun lijken te bergen – ze zijn geen goede promotie voor het land. De Chinezen zijn met tien of twaalf daarboven, afgezien van hun sherpa's. Ze zijn met genoeg om het lichaam

mee naar beneden te nemen, als dat is wat ze willen.

‘We moeten door,’ zeg ik, en sta op. ‘Ze is dood.’

‘Hoe weet je dat zo zeker?’

‘Ze is dood, Monk.’

‘Dat is wat jij denkt. Het is hoe dan ook verschrikkelijk.’

‘Is dat verschrikkelijk? Jij kent haar niet. Ik ken haar niet.’

‘Iemand helpen is ménselijk, Walter. Alsof jij dat niet weet. We kunnen toch in elk geval even goed kijken...’

‘Ik zie niets wat op ademen lijkt.’

‘Volgens mij bewoog ze nog toen we haar vonden.’

‘Je ziet hier van alles. De vraag is wat het met ons te maken heeft.’

‘Je weet wat ik bedoel. Beck Weathers.’

Ja, ik weet wat Monk bedoelt.

Beck Weathers, een Texaanse patholoog met een midlifecrisis, stierf in het voorjaar van 1996 hoog in de zuidelijke normaalroute van de Everest, met acht anderen. Het was het tot dan toe grootste klimdrama op de berg, een verhaal dat vaak is herverteld in boeken en in films – er is uiteindelijk zelfs een opera gemaakt over het sterven van Beck Weathers, klassiek drama, daar zijn wij alpinisten goed in.

Hij stierf twee keer en het boek dat hij er vier jaar later over schreef heet *Left for dead*; ik kende het, want Lenny was trots op het gesigioneerde exemplaar dat hij in Amerika op de kop had getikt. Hij stelde het tentoon op een plankje met bijzondere werken, te midden van de honderden klimboeken die zijn huis bevolken.

Beck Weathers had het in zijn hoofd gehaald om zonder

enige ervaring de zeven hoogste bergen van de continenten te beklimmen, een manier, schrijft hij later, om aan zijn depressie te ontsnappen. Hij betaalde vijftienduizend dollar aan Adventure Consultants, een modern gidsenbedrijf, om hem naar de top van de Everest te helpen. Hij was te langzaam en draaide om, raakte halfblind en gedesoriënteerd door de hoogte en bracht onbeschut een stormnacht door boven kamp 4, het hoogste kamp. Klimmers passeerden zijn lijf dat stilaan overdekt raakte met een sneeuwkorst, en hij hoorde ze zeggen: die is dood, en als hij niet dood is gaat hij dood. En hij kon niets terugzeggen, hij kon niet bewegen, zijn rechterarm was al hard als hout. Hij lag daar catatonisch en onderkoeld in de storm die andere levens begon te eisen, niet in staat hulp te vragen, als hij dat nog wilde, want wie wil er nog hulp als je de hemel bijna aan kunt raken.

De anderen lieten hem, die moesten zichzelf nog redden of waren druk met degenen die er beter bij lagen dan Beck Weathers. Het was keuzes maken op dat slagveld, in een oorlog die ze zelf hadden veroorzaakt.

‘Ik voelde me prettig, warm en comfortabel alsof ik in mijn bed lag,’ zei Beck Weathers later in een kranteninterview, ‘het was echt niet vervelend.’

Een dag, een nacht en een dag later stond hij op, nooit is duidelijk geworden hoe dat mogelijk was, en op klompvoeten vond hij zwalkend zijn weg terug naar kamp 4, waar anderen hem in een tent legden om opnieuw te sterven, want dat zou hij gaan doen.

Zijn vlees was porselein geworden, van een gezicht was

nauwelijks meer sprake, zwart als houtskool was het, de neus verdwenen.

Zijn gedachten, zei hij later, zijn gedachten aan zijn vrouw en kinderen hielpen hem overeind.

Beck Weathers stond opnieuw op uit de dood en wankelde naar kamp 3, waar hij de tent vond van de expeditiedokter, Ken Kamler, 'hoi Ken, waar kan ik zitten,' was het eerste wat hij zei, en of zijn zorgverzekering dit consult zou dekken.

Ja, Monk, ik weet wat je bedoelt, iedereen kent Beck Weathers. Maar dat betekent niet dat iedereen Beck Weathers is.

'Op de berg,' zeg ik, te plechtig, 'gelden andere regels.'

'Welke andere regels,' schampert Monk. 'Dat je een halfdoede aan haar lot overlaat?'

Hij legt zijn oor tegen haar lippen, blauw en glad als edelstenen, hoopt op een ademtocht. Ik voel haar pols, koud en hard.

We kunnen hier niet langer blijven, de tijd haalt ons in. En straks komen de anderen naar beneden, de hele stoet tegelijk; het is beter ze vooruit te blijven.

'Er valt hier niets te redden,' zeg ik, en Monk kijkt me verstoord aan.

'Ze heeft vast familie. We moeten iets doen.'

'Moeten we dat?'

'Ja.'

Zijn mededogen ergert me. Wat ik Monk wil vertellen: het is mogelijk om gebeurtenissen uit je geheugen te wissen, net zoals het mogelijk is gebeurtenissen op te poetsen en uit te

lichten in het museum in je hoofd. Het heeft geen zin lang stil te staan bij haar lijk, omdat het je tot medestander maakt. Nu is ze nog anoniem, straks niet meer. Je moet nu al beginnen met wissen, Monk, dat kun je leren, het wegsnijden van nare herinneringen. Haar dood is niet jouw schuld, niet jouw verantwoordelijkheid; hierboven heb je andere verantwoordelijkheden.

Wat ik Monk wil zeggen: het is haar dood, niet de jouwe. Haar dood brengt ons leven in gevaar.

Hij probeert haar overeind te trekken en vraagt me hem te helpen, en ik begrijp zijn onbegrip over mijn weigering. Het lijkt eenvoudig: wij samen aan het touw en het lijk ertussenin, dat is wat je doet met gesneuvelde soldaten, maar dit is geen oorlogsgebied.

‘Geen kracht meer voor,’ zeg ik, en dat is niet waar.

‘Misschien wil ze liever op de berg blijven’ – ook dat weet ik niet zeker.

‘De Chinezen nemen het ons kwalijk als wij de aandacht op haar vestigen’ – Monk kijkt me hoofdschuddend aan.

Ze ligt op mijn pad, maar dat kan ik hem niet vertellen.

Monk ritst het donspak open en grijpt erin, haalt een portofoon tevoorschijn en houdt die voor mijn gezicht.

‘Weet jij hoe dit werkt?’

De portofoon is voldoende opgeladen en ingesteld op kanaal 5. Ik neem hem over en druk de spreek sleutel in, en luister even naar de ruis die aan het apparaat ontspringt. Monk kijkt me bemoedigend aan, zijn rechterhand op de dode, alsof hij het lijk gerust wil stellen.

‘Chinese expedition, Chinese expedition, do you read, over?’

Niets dan ruis.

‘Laten we gaan,’ zeg ik, maar Monk schudt nee.

‘Distinct Revolution, Distinct Revolution, please answer.

Over.’

‘Blijven proberen’ – Monk ritst het donspak dicht en sjort aan de gedraaide voet, probeert het lichaam in een comfortabeler positie te krijgen.

Uit de portofoon komt geluid, eerst gepruttel, dan losse klinkers en medeklinkers die uiteindelijk samenvallen tot een stem uit het vooruitgeschoven basiskamp. Monk pakt het apparaat uit mijn hand en gaat staan, houdt de antenne zo hoog mogelijk.

‘Who is calling Chinese expedition?’

‘Eight thousand meters,’ zegt Monk, ‘above the rock band. Climber died.’

Geruis.

‘A woman. Your expedition. Maybe still alive.’

Geruis.

‘Can we help her please? Can we take her down?’

Geruis. Dan, helder als de hoge lucht: ‘Yes, yes we know. We will check and clear the body of the mountain. Please proceed. Out.’

Zwijgend gooit Monk het apparaat in de sneeuw, hurkt naast de dode, vouwt de armen kruislings over haar buik. Boos kijkt hij me aan, staat op en beent weg zonder om te kijken.

De steilte trekt hem naar beneden, en in de opstuwende sneeuw zie ik kort een regenboog ontstaan, heel kort.

De dag dat Walter Welzenbach zijn eerste berg beklimt tekent zijn leven: nooit meer wil hij iets anders. Nu staat hij op zijn laatste top, duizelingwekkend hoog, en kijkt hij uit over zijn eenzaamheid. Wat heeft hem hier gebracht?

Zuurstofschuld is het verhaal van twee vrienden die hun dromen najagen in de Alpen en de Himalaya, en daarmee hun eigen lot bezegelen. Ze klimmen in een tijd waarin elke berg al beklommen is en dragen zo een verleden van grote namen met zich mee. Samen zoeken ze een manier om geschiedenis te schrijven, tot de tijd hen inhaalt.

Tien jaar na het verschijnen van zijn veelbekroonde bestseller *Op Zee* neemt Toine Heijmans de lezer mee naar een adembenemende wereld. Wat de bergen met de mens doen, en wat de mens doet met de bergen, daar gaat het om. Wat de mens doet met zichzelf.

TOINE HEIJMANS (1969) is schrijver en columnist voor *de Volkskrant*. Als roman­cier debuteerde hij met *Op zee*, verfilmd en in vele vertalingen verschenen – de Franse vertaling kreeg meerdere prijzen, waaronder de prestigieuze Prix Médicis Étranger die nooit eerder aan een Nederlander was toegekend. Naast een tweede roman, *Pristina*, publiceert Heijmans non-fictieboeken over migratie, de dementie van zijn vader en de zee.

Over *Op zee*:

‘Hij schrijft met veel gevoel voor nuance.’
– *de Volkskrant*

‘Roman waarin op meeslepende wijze angsten en wanen inzichtelijk zijn gemaakt.’ – NRC

